

HERo

ДаткаЙым

Funded by
the European Union

ДаткаЙым < Гендердик теңчиликке жаңыча жетишүү
Продвигаем гендерное равенство по-новому

HERo – New narratives towards a gender equal society

Ош шаары, 12.04.2021

Гендердик сезимтал журналистика

Элвира Султанмурат кызы, Клоор.кг басылмасынын
кыргыз редакциясынын башкы редактору

Гендердик сезимтал журналистика деген эмне?

Алайлык кыргыздардын башчысы Курманжан датка

«Алай ханышасы», «Түштүк ханышасы», «Улут энеси» деген ат менен да белгилүү. Ал Кокон хандыгында жана Бухара эмирлигинде датка (каныша) титулуна ээ болгон. Орус императордук армиясынын полковниги аталып, 10 миң атчан аскерди башкарган.

Курманжан датканы 18 жаш куракта ата-энеси кыздан үч эсе улуу кишиге турмушка чыгармакчы болушкан, бирок ал эзелтен келген салтты бузуп, күйөө баланын үйүнөн качып, атасы Маматбайдын үйүнө кайтып келген. Кийин атасынын үйүндө үч жыл жашаган.

Андан соң феодал Алымбек датканы жактырып ага турмушка чыккан. Алай кыргыздарынын башкаруучусунун аялы болуп, ага беш бала төрөп гана тим болбостон, эл башкарууга ар тараптан жардам берген.

Гендердик сезимтал журналистика деген эмне?

Гендердик сезимтал журналистика – бул медиа контентти гендердик мааниге ээ болгон жана зыяндуу стереотиптерди күчөтпөстөн, аялдар менен эркектерди адилеттүү чагылдырган ыкма менен түзүү практикасы.

Гендердик сезимтал журналистика деген эмне?

- Сюжеттерде аялдар менен эркектердин бирдей чагылдырылышы гендердик сезимтал журналистиканын негизги критерийи болуп саналат.
- Гендердик сезимтал журналистика дүйнөнүн жана анын мүмкүнчүлүктөрүнүн бурмаланган картинасын чагылдырган аялдар менен эркектердин имиджин азайткан жана жөнөкөйлөткөн стереотиптерди айыптайт.

Гендердик сезимтал журналистика деген эмне?

- Гендердик сезимтал журналистика боюнча талкуулар көбүнчө аялдарга басым жасалат, бул медиа басылмалардын эркектерге көбүрөөк басым жасалышы менен шартталган. Гендердик стереотиптер гендердик теңсиздиктин, адилетсиздиктин жана аялдарга карата зомбулуктун сакталышына өбөлгө түзөт.
- Бирок гендердик маселелер аялдардын да, эркектердин да кызыкчылыктарын камтыйт жана гендердик маселелерди талкуулоодо эки тараптын тең көз карашы эске алынышы керек.

Эмне үчүн аялдар жана алардын укуктары жөнүндө жазуу маанилүү?

Эмне үчүн аялдар жана алардын укуктары жөнүндө жазуу маанилүү?

Адамзаттын жарымын аялдар түзгөнүнө карабастан, алардын дагы эле дүйнө жүзү боюнча өз укуктары чектелүү жана биз гендердик теңчиликке жетишүүдөн али өтө алыспыз – кээ бир эсептөөлөр боюнча, буга жетүү 80 жылдан 100 жылга чейин созулушу мүмкүн.

Эмне үчүн аялдар жана алардын укуктары жөнүндө жазуу маанилүү?

- Кыргызстанда аялдардын укуктарынын бузулушу тууралуу көйгөйдү коом дагы деле кабылдай электигинен улам жазышыбыз керек .
- Массалык маалымат каражаттары бул маселелерди чечүүчү адамдардын көңүлүн буруп, бир нерсе кыла башташы үчүн көтөрүп жатышат.

Эмне үчүн аялдар жана алардын укуктары жөнүндө жазуу маанилүү?

Эгер сиз дагы эле маселе чечилген деп ойлосоңуз, анда мен сизге таң калтырган фактыларды берейин:

- Кыргызстанда киши колдуу болгон 10 аялдын 8и эркектер тарабынан өлтүрүлгөн.
- Үй-бүлөлүк зомбулукка күнөөлүлөрдүн 96%ын эркектер түзөт. Негизинен булар аялын сабаган күйөөлөр.
- Эркек 100 сом тапкан учурда, аял 70 сомго жакын киреше табат.
- Кыргызстанда иштеген аялдар эркектерге караганда үй жумуштарына үч эсе көп убакыт коротушат.

ЖМКда аялдар кандай чагылдырылат?

ЖМКда аялдар кандай чагылдырылат?

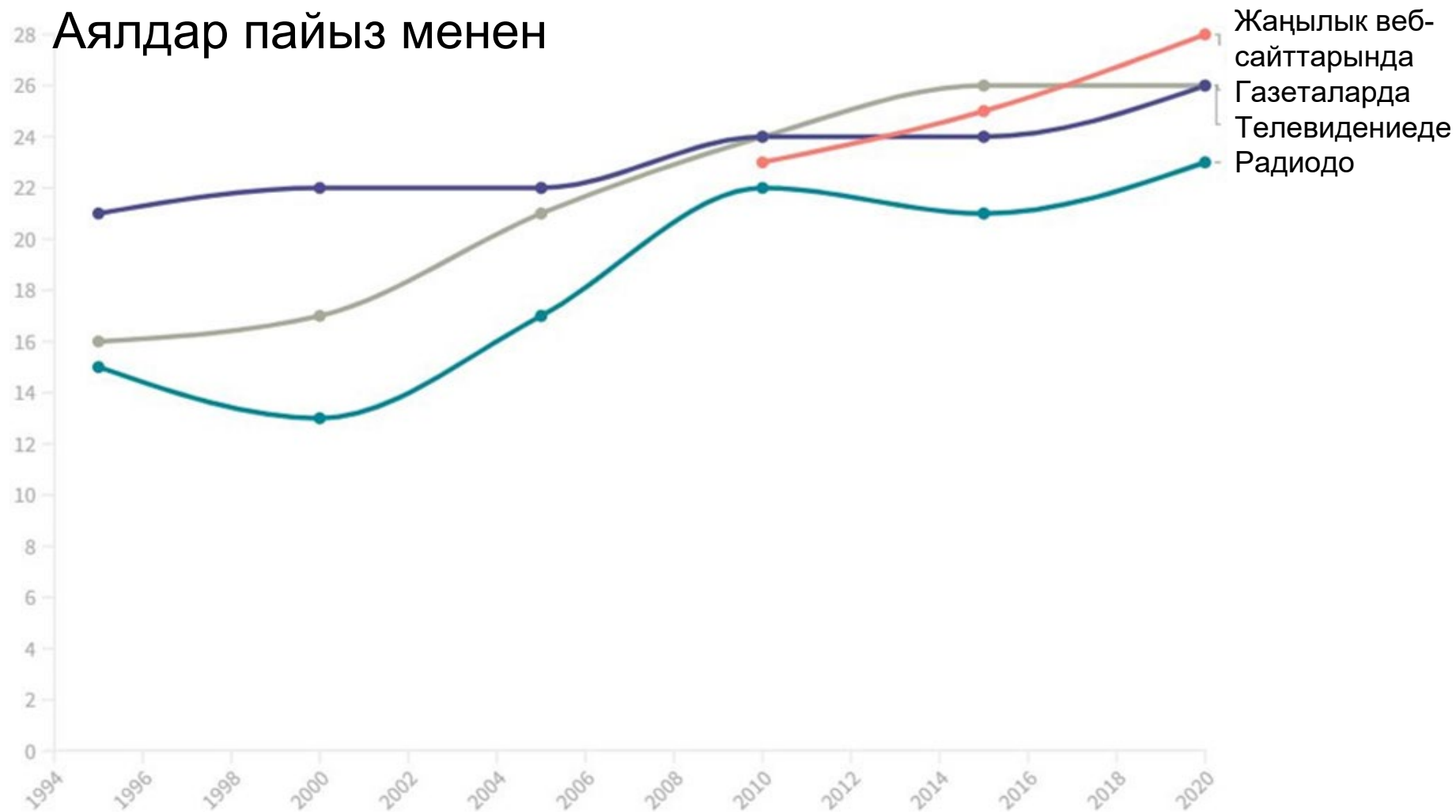
- Глобалдык медиа мониторинг долбоору (GMMIP) жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу коомдук талкууларда аялдардын үнүн колдонууда өтө жай прогрессти көрсөтөт.
- Жаңылыктар дүйнөгө бир гана эркектерге багытталган көз карашты эмес, ал гендердик көз карашты жана кыздар менен аялдарга карата маргиналдуулукту, дискриминацияны жана зомбулукту негиздеген терең стереотиптерди камтыйт.

ЖМКда аялдар кандай чагылдырылат?

Кабарларда аялдардын көрсөтүлүшү

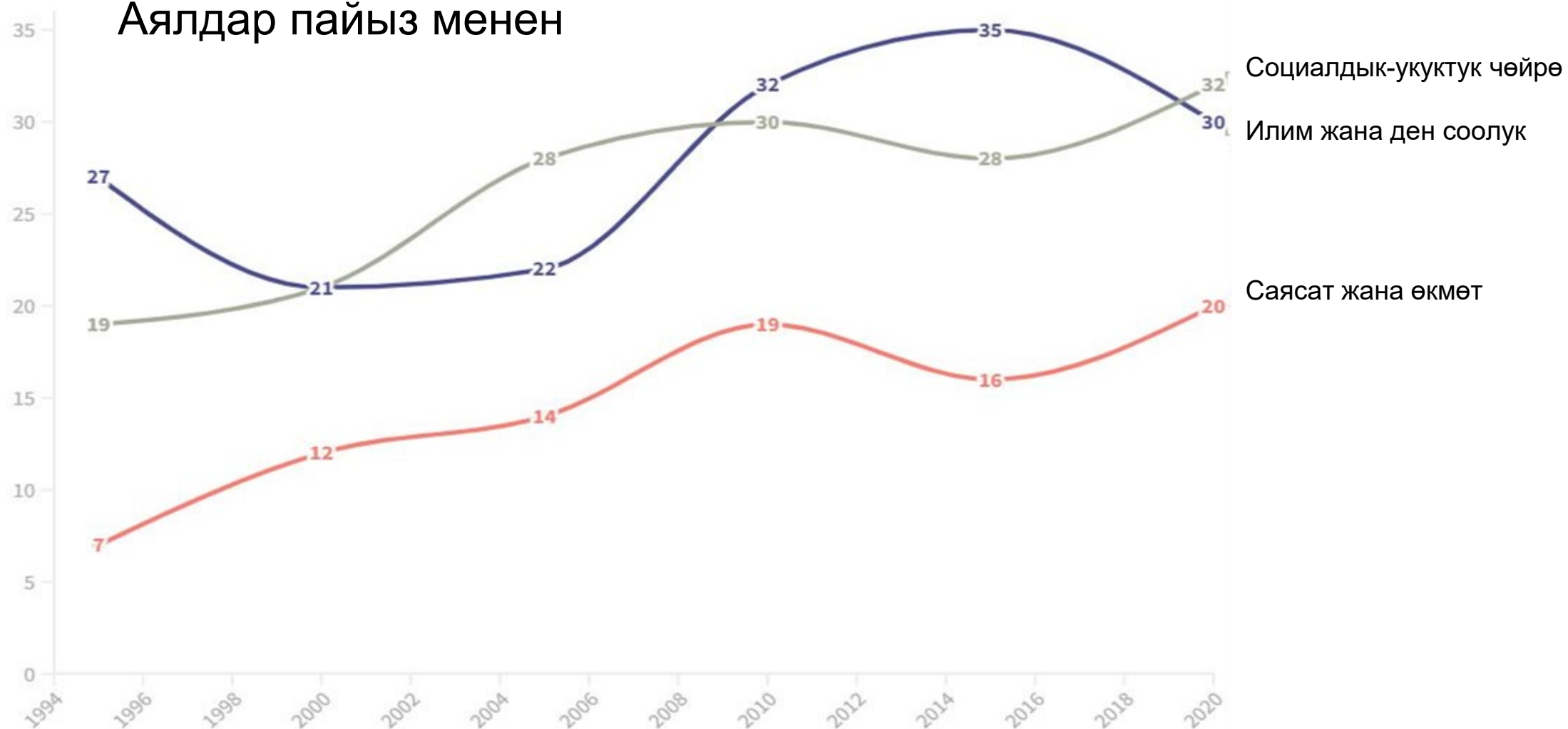
Аялдар пайыз менен

ЖМКда аялдар кандай чагылдырылат?

Саясий жаңылыктарда аялдардын өкүлчүлүгү 20%дан ашпайт
Аялдар пайыз менен

ЖМКларда аялдардын кандай образдары көрсөтүлөт?

- Мониторингге ылайык, 2015-жылга карата жалпыга маалымдоо каражаттарында көрсөтүлгөн аялдардын 20% гана иштеген адам катары көрсөтүлгөн.
- Ошол эле учурда жалпыга маалымдоо каражаттары 60%дан ашуун учурда аялдарды жумушсуз жана үй кожойкеси катары көргөзүшөт.

ЖМКларда аялдардын кандай образдары көрсөтүлөт?

- Эркектерге функциялардын бардык түрлөрү мүнөздүү: жеке тажрыйбага таянып ой-пикирин айткан эркектер кубула болгон эркектер жана саясатчылар эркектер.
- Ошол эле учурда журналисттер аялдарды окшош функцияда көрсөткөндө, алар үчүн ар дайым кандайдыр бир кошумча роль пайда болот. Мисалы, эгер аял өзүнүн башынан өткөн окуялары жөнүндө айтып жатса анда ал үй кожойкеси же эне катары көрсөтүлөт.

The Guardian мисалы

- Журналисттер 2000-2018-жылдар аралыгында британиялык ири The Guardian гезитинде жарыяланган жарым миллиондон ашык макаланы талдоого алышкан.
- Макалалар гезиттин чыгармачыл тармактар боюнча бөлүмдөрүнөн тандалып алынган. Журналисттер ар бир макаладан аялдык жана эркектик ат атоочторго (он, она, его, её ж.б.у.с.), ошондой эле ат атоочтордон кийинки сөздөргө шилтемелерди чогултушкан.

The Guardian МИСАЛЫ

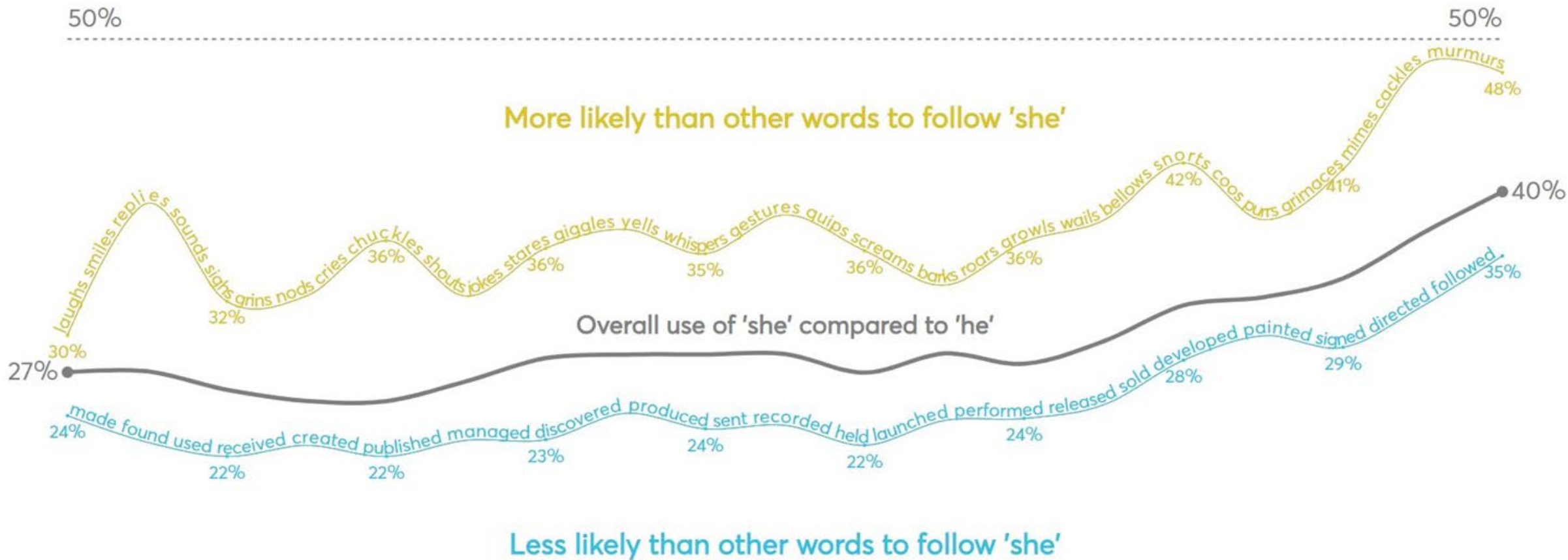
100%

100%

The Guardian мисалы

The Guardian мисалы

АЯЛДАР ООЗЕКИ РЕАКЦИЯСЫНА ЖАРАША: Аялдарды сыпаттаганда аялдардын оозеки реакцияларына жана чыгарган үнүнө көбүрөөк көңүл бурулган.

Жылмаюулар, күлүмсүрөөлөр, баш ийкөөлөр. Ый, күлкү, кыткылык.

ЭРКЕКТЕР КЫЛГАН ИШИНЕ ЖАРАША : Эркектерди сүрөттөп жатканда жетишкендиктерди жана лидерлик ролдорду билдирген сөздөргө көбүрөөк көңүл бурулган. Аткарылган, жараткан, тарткан, иштеп чыккан, башкарган, негиздеген, ишке киргизген.

The Guardian мисалы

Ал эми Кыргызстандачы?

Ал эми Кыргызстандачы?

- Кыргызстанда массалык маалымат каражаттары аялдарды кантип көрсөткөнү боюнча чоң изилдөөлөр жок. Шайлоо алдындагы жаңылыктарда аялдардын өкүлчүлүгү боюнча гана изилдөөлөр бар.
- 2020-жылдагы изилдөөгө ылайык, маалымат агенттиктери эркек эксперттердин пикирин билдирген, эркек саясатчылар аялдарга караганда б эсе көп болгон. Саясатчыларды жана активисттерди чагылдырган визуалдык катарда (сүрөттөр, видеолор) аялдарга караганда эркектер көбүрөөк болгон.
- Кыргызстандагы медиа сектору гендердик теңчиликти жана аялдардын укуктарын кеңейтүүнү илгерилетүү боюнча чыныгы аракеттерди көрсөтө элек. Кошумчалай кетсек, ЖМКлар көбүнчө гендердик стереотиптерди жана гендердик сабырсыздыкты үгүттөйт, таратат жана калыптандырат.

Аялдардын депутат болгусу келгенин
соцтармактардагы аудитория кандай кабыл
алууда?

ТУПАЯ

ДАВАЛКА СОБАКА

БАБАДОЛЖНАОБСЛУЖИВАТЬ

ПРОСТИТУТКА

СИДЕТЬ ДОМА СУЧКА

БАБНЕЛЬЗЯДОПУСКАТЬ САМКА
СЛАБОУМНАЯ СЛАБАЯ

Кыргызстандагы аялдардын образдары

Дегеле Кыргызстанда аялдын образы күнүмдүк турмуш менен гана алек болгон көп балалуу эненин кейпинде берилген; балдарын үйүнө таштап жумушка кеткен мигрант аял; же күйөөсүнөн токмок жеп, көнүмүш болгон жашоо образын өзгөрткүсү келбеген запкы чеккен аял.

Тапшырма

Материалдарды изилдеп, журналисттердин макалаларында кандай образдар жаралганын түшүнүңүз.

Журналисттер каармандардан эмне жөнүндө көп сурашат, окуя эмнеге багытталат, кандайдыр бир клишелер колдонулганбы талдаңыз.

HERO ДаткаЙым

[www.hero -datkayim.kg](http://www.hero-datkayim.kg)

Funded by
the European Union

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CSC Danilo Dolci and PA Social Technologies Agency and do not necessarily reflect the views of the European Union.